

# Startnotitie

## Regionaal Waterprogramma



provinsje fryslân  
provincie fryslân 

Door PS vastgesteld d.d. ...

## Inhoudsopgave

1 Aanleiding .....	3
2 De kwestie .....	3
3 Context .....	7
4 De provinciale benadering van het vraagstuk .....	8
5 Proces.....	10

## 1 Aanleiding

Fryslân is dé water provincie bij uitstek. Het water is talrijk aanwezig. Bijna de helft van het oppervlak van de provincie bestaat uit water. Onder de oppervlakte bevindt zich een enorme hoeveelheid grondwater. Een deel van dit grondwater is zoet en een nog groter deel bestaat uit zout grondwater. We maken op vele manieren gebruik van het water in onze provincie.

Als waterrijke provincie is de provincie Fryslân vanuit diverse invalshoeken betrokken bij het thema water: vanuit de provinciale rol op het gebied van drinkwater, waterveiligheid en wateroverlast, natuur, waterkwaliteit, water en ondergrond, en diverse gebruiksfuncties. In het Regionaal Waterprogramma wordt dat nader uitgewerkt.

Het Regionaal Waterprogramma wordt in het verlengde van de Omgevingsvisie opgesteld, waarbij deze visie op hoofdlijnen wordt aangevuld met een detaillering van het beleid in dit waterprogramma. De visie en het Regionaal Waterprogramma vormen samen 'het beleid'. Met de naamgeving van voorliggend plan wordt voorgesorteerd op de nieuwe Omgevingswet: waterprogramma (in plaats van waterplan). Nu nog geldt de Waterwet, waarin artikel 4.4 ons verplicht een regionaal waterplan op te stellen, terwijl de Omgevingswet (artikel 3.8) ons het opstellen van een Regionaal Waterprogramma verplicht. Met dit waterprogramma wordt hieraan voldaan. Het Regionaal Waterprogramma stellen we echter ook op omdat geldig en actueel waterbeleid belangrijk is voor Fryslân.

Het huidige beleid is omschreven in het Vierde Waterhuishoudingsplan 2016 – 2021. Na deze periode loopt dit plan ten einde. Het Regionaal Waterprogramma is met de komst van de Omgevingswet, het vervolg hierop.

Deze startnotitie is wat ons betreft geen startschot voor geheel nieuw beleid; het gaat om het aanscherpen van de koers die we als provincie reeds hebben ingezet. Wat zijn de opgaven voor de komende jaren? Waar ligt onze focus? Welke rol past daarbij? In deze startnotitie schetsen wij u eerst de uitdagingen voor het waterbeleid van de provincie Fryslân. Vervolgens schetsen wij de context waarbinnen we als provincie opereren. Door middel van deze startnotitie gaan wij vervolgens graag met u in gesprek rondom de volgende vragen:

- Wat is volgens u de juiste benadering voor de verschillende vraagstukken? (zie hoofdstuk 4)
- Wat wilt u ons nog meegeven in de verdere uitwerking?
- Welke rol voorziet u voor uzelf de komende jaren?

## 2 De kwestie

Het klimaat verandert, de zeespiegel stijgt en de Friese bodem daalt. Hoe houden we onze waterrijke provincie Fryslân op lange termijn leefbaar en bewoonbaar? Fryslân is door de lage ligging immers kwetsbaar voor overstromingen en wateroverlast. Hoe gaan we, met betrekking tot de landbouwfunctie, om met de verzilting en de droger wordende zomers? Wat doen we tegen de verdroging van onze natuurgebieden? Hoe scheppen we via het waterspoor goede basiscondities voor meer biodiversiteit, in en langs het water en op het (boeren)land? En op welke manier zorgen we voor een goede waterkwaliteit en garanderen we dat ook in de toekomst er nog voldoende zoet drinkwater uit onze kranen stroomt? Al met al een uitdagende opgave.

Ter voorbereiding van de Omgevingsvisie is een brede dialoog met de Friese samenleving gevoerd over de toekomst van het landelijk gebied van Fryslân. Deze dialoog is samen met de Friese gemeenten en Wetterskip Fryslân georganiseerd. Uit deze dialoog met de samenleving kwam de **klimaatverandering** als een urgent vraagstuk naar voren. In samenwerking met Wetterskip Fryslân en in samenspraak met Friese gemeenten en diverse andere actoren is vervolgens de "Bouwsteen

Water” opgesteld. Deze bouwsteen vormt ook één van de bronnen voor het Regionaal Waterprogramma.

Hoe we de komende jaren (vanaf 2022 - 2027) met bovenstaande vraagstukken willen omgaan, en wat van ons verwacht kan worden, komt in het Regionaal Waterprogramma te staan. Dit programma vormt het kader voor de uitvoering van ons waterbeleid. Een deel van het vigerend waterbeleid is nog actueel en behoeft geen aanpassing. Dit actuele waterbeleid wordt gecontinueerd en via het Regionaal Waterprogramma bestendigd.

De focus van de provincie ligt op de kaderstelling voor het regionale watersysteem. Kortweg gaat het hierbij om het aanwezige oppervlaktewater, grondwater en de regionale waterkeringen. Het Rijk is kaderstellend voor de primaire waterkeringen (Ijsselmeerdijk, Waddendijken en de duinen) en de Rijkswateren, zoals het IJsselmeer en de Waddenzee.

In de rol van gebiedsregisseur richt de provincie zich op de ruimtelijke inpassing van maatregelen ten aanzien van het regionale watersysteem en het zoeken naar synergie met andere belangen (bijvoorbeeld natuur, wonen, recreatie).

Mede op basis van de Omgevingswet komen in het Regionaal Waterprogramma in ieder geval de volgende onderwerpen aan de orde:

#### **Wettelijke taken:**

- **Normering Regionale waterkeringen** (onder andere de boezemkaden) en **Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR)**: De Regionale waterkeringen bestaan uit de kaden langs de Friese boezem, de kaden in het Lauwersmeergebied, de voormalig zeedijk langs het Lauwersmeer, een aantal voormalige zeedijken en een waterkering langs de Linde en in Lemmer-Zuid. In Fryslân ligt ongeveer 3.000 km boezemkaden. Met het oog op het waarborgen van de veiligheid en het voorkomen of beperken van wateroverlast worden normen vastgesteld voor de Regionale waterkeringen binnen de provinciegrenzen. Tevens worden de overstromingsrisico's vastgesteld.
- **Klimaatadaptatie** (o.a. Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie en thema Fries Bestuursakkoord Waterketen): Hieronder vallen de thema's wateroverlast, overstroming, droogte en hitte. De zeespiegel stijgt, herfst en winter worden in de toekomst natter, terwijl de zomers warmer en droger worden. Klimaatadaptatie is sterk water gerelateerd en wordt daarom een belangrijk onderdeel van het Regionaal Waterprogramma. In onze Omgevingsvisie staat aangegeven dat Fryslân in 2050 water-robust en klimaatbestendig is ingericht. Gevolgen van wateroverlast, droogte of watertekorten zijn zo klein mogelijk. Zowel door technische maatregelen als door ruimtelijke maatregelen zijn en blijven we in staat om de weersextremen op te vangen. De klimaatopgave benaderen we vanuit twee invalshoeken: **adaptatie** en **acceptatie**.

Acceptatie betekent dat de samenleving meer rekening houdt met de gevolgen van klimaatverandering. Hetzelfde geldt voor het accepteren van enige wateroverlast op een beperkt deel van het landbouwareaal, om de rest ervan te vrijwaren van schade. Aan veiligheid doen we echter geen concessies.

Adaptatie betreft het pakket aan fysieke aanpassingen dat nodig is om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Dit richt zich vooral op het 'water-robust' inrichten van Fryslân. Ook bij grote hoeveelheden neerslag moeten schade en overlast beheersbaar blijven. En tijdens perioden van hitte en droogte is in steden en dorpen verkoeling te vinden, blijft droogteschade en verdroging beperkt en is de (drink)watervoorziening geborgd.

- **Normering Wateroverlast:** Normen voor de gemiddelde overstromingskans per jaar voor de verschillende gebruiksfuncties worden door Provinciale Staten vastgesteld. Deze overstromingskans heeft een duidelijke relatie met de bergings- en afvoercapaciteit waarop regionale wateren moeten zijn ingericht.
- **Beheer watersystemen, duurzaam peilbeheer:** In de Omgevingsvisie van de provincie Fryslân zijn kaders voor een duurzaam peilbeheer in onze provincie geformuleerd. Het waterschap voert dit peilbeheer uit. De accenten voor dit peilbeleid verschillen regionaal:
  - **zandgebieden:** accent op waterconservering en vasthouden van vrij afstromend water;
  - **Waddeneilanden:** nadruk op waterconservering en vergroten van de zoetwatervoorraad.
  - **noordelijk kust- en zeeleigebied:** tegengaan van verzilting;
  - **veenweidegebied:** vertragen van inklinken van het veenpakket en het voorkomen van de negatieve gevolgen daarvan. Flexibel grondwater gestuurd peilbeheer waarmee boeren beter op klimaatverandering in kunnen spelen.

De kaders voor Duurzaam peilbeheer uit de Omgevingsvisie van de provincie Fryslân worden overgenomen in het Regionaal Waterprogramma. Op programmaniveau werken we het peilbeleid verder uit en verkennen we de aanpassingen in het watersysteem die op termijn nodig zijn om het systeem duurzaam te houden. De Strategische Grondwaterstudie Fryslân vormt hiervoor een belangrijke bouwsteen. Ook heeft dit onderwerp een sterke relatie met **klimaatadaptatie**.

- **Verdrogingsbestrijding:** Binnen de provincie Fryslân is bijna 10.000 hectare natuurgebied met grondwaterafhankelijke natuur verdroogd. Dit zijn de zogenaamde TOP-lijstgebieden. Voorbeelden hiervan zijn duinvalleien op de Waddeneilanden, het Drents Friese Wold nabij Appelscha en natuurgebieden in het stroomgebied van het Koningsdiep. Via uitvoering van diverse Natura 2000-beheerplannen en door de uitvoering van gebiedsontwikkelingen wordt de verdroging van diverse natuurgebieden bestreden. De focus ligt daarbij op verdrogingsbestrijding van de Natura 2000-gebieden. Dit is een wettelijke taak volgens de Europese Kaderrichtlijn water (KRW).
- **Droogte** (o.a. Deltaprogramma zoet water): Het IJsselmeer is een belangrijke buffer voor zoet water tijdens droge perioden. De zomer van 2018 heeft laten zien dat er tijdens extreme droogte er weinig inlaatwater vanuit het IJsselmeer beschikbaar is. In dergelijke situaties kan worden besloten aan welke gebruiksfuncties er wel of geen water wordt toegekend (verdringingsreeks). De verwachting is dat door klimaatverandering er vaker sprake zal zijn (extreme) droogte in de zomer en in het voorjaar. Op de Waddeneilanden is de grondwaterbel de enige zoetwatervoorraad.
- **Drinkwaterbeleid:** Volgens de Omgevingsvisie van de provincie Fryslân vormt een schone en strategische grondwatervoorraad de basis voor een duurzame (drink)waterwinning. In samenwerking met drinkwaterbedrijf Vitens wordt een Drinkwaterstrategie 2050 voor Fryslân opgesteld. De uitgevoerde Strategische Grondwaterstudie Fryslân (2019) vormt hierbij een belangrijke bouwsteen. In de Drinkwaterstrategie 2050 worden ook de zogenaamde Aanvullende Strategische Voorraden (ASV's) aangewezen. Dit zijn grondwatervoorraden die in de toekomst wellicht nodig zijn voor de drinkwatervoorziening in Fryslân. De Drinkwaterstrategie wordt onder andere via het Regionaal Waterprogramma geborgd. Dit drinkwaterbeleid levert tevens de kaders voor de vergunningverlening van de drinkwateronttrekkingen.

- **Grondwaterbescherming drinkwaterwinningen/Regionale Energie Strategie (RES):** De bodem vervult belangrijke functies voor mens, plant en dier. Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van de ondergrond, bijvoorbeeld voor ondergronds bouwen en de winning van duurzame energie. Geothermie en Warmte Koude Opslag (WKO) in grondwater zijn vormen van duurzame energie. Tegelijkertijd kunnen deze energiebronnen een bedreiging vormen voor de kwaliteit van ons drinkwater. Volgens de huidige uitgangspunten dienen deze energiesystemen buiten grondwaterbeschermingsgebieden te worden ontwikkeld.
- **Monitoring:** Krachtens de Europese Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn worden de grondwaterstanden van ons provinciaal primair meetnet gemeten. Daarnaast wordt de kwaliteit van het Friese grondwater bemonsterd.
- **Waterkwaliteit, Kaderrichtlijn Water (KRW):** De KRW gaat vanaf 2022 tot en met 2027 de derde en vooreerst laatste fase in. De kwaliteit van oppervlaktewater is verbeterd, maar voldoet nog niet aan de normen. De kwaliteit van grondwater is in de provincie Fryslân in het algemeen goed. KRW-doelen en maatregelen voor de Friese oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen worden beschreven in de “*KRW Nota Fryslân 2022 - 2027*”. Deze nota wordt gekoppeld aan het Regionaal Waterprogramma. Aspecten die hierin worden beschreven zijn: de ecologische doelen van het oppervlaktewater en normen voor de ecologie ondersteunende waterkwaliteitsaspecten; de inrichtings- en beheermaatregelen die nodig zijn om deze ecologische doelen te realiseren; de toestand (kwalitatief en kwantitatief) van het kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, en de maatregelen die nodig zijn om het grondwater te beschermen, inclusief de bescherming van drinkwaterwinningen.

De zogenaamde overige wateren (oppervlaktewateren die niet als KRW-oppervlaktewaterlichaam zijn aangewezen) vragen volgens de EU om meer bescherming. Het betreft hierbij wateren in bebouwd gebied en landbouw- en natuurgebieden. Komend jaar wordt hiervoor in overleg met de stakeholders een plan van aanpak ontwikkeld. Dat wordt met de definitieve KRW-voorstellen tweede helft van 2021 aan Provinciale Staten voorgelegd. En na vaststelling in het Regionaal Waterprogramma overgenomen.

- **Beheer grondwaterverontreinigingen:** met het vervallen van de wet bodembescherming (WBB) dient via het Waterprogramma beleid te worden geformuleerd over het beheer van de grondwaterkwaliteit bij (potentiële) grondwaterverontreinigingen.
- **Zwemwater(richtlijn):** De provincies hebben als taak om beheersmaatregelen uit te voeren in het kader van de Zwemwaterrichtlijn. Volgens de Omgevingsvisie van de provincie Fryslân voldoen in 2027 alle aangewezen zwemlocaties minimaal aan de kwaliteitsklasse ‘goed’.

#### **Aanvullende watertaken:**

- **Boezemstudie:** Het systeem van de Friese Boezem heeft veel functies en kwaliteiten. Het boezemsysteem is van belang voor: de aan- en afvoer van water, de waterrecreatie, de beroepsvaart en de natuur. Op dit moment stellen Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân gezamenlijk een lange termijnverkenning op voor Friese Boezem inclusief de daarvan afhankelijke functies. Deze verkenning wordt geborgd in het Regionaal Waterprogramma.
- **Verzilting:** Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel en neemt de verdamping in de zomer toe. Deze twee effecten versterken elkaar, waardoor de verzilting van het kleigebied toeneemt en sneller gaat.

Het zeeleigebied van Fryslân is een belangrijk gebied voor de Friese landbouw. Verzilting vormt een bedreiging voor deze landbouw. Gelukkig zijn er maatregelen voorhanden waardoor op de middellange termijn (2050 – 2100) de verzilting kan worden vertraagd. Hoe gaan we als provincie Fryslân om met de traag maar gestaag voortschrijdende verzilting, zodanig dat er een perspectief wordt geschapen voor de huidige gebruiksfuncties in het gebied? Dit onderwerp heeft tevens een relatie met het te behalen resultaat voor “Potato valley” uit het bestuursakkoord: *“Potato Valley is een toegankelijk en essentieel kenniscentrum geworden op het gebied van zilte teelt en biedt ondernemers perspectief op nieuwe verdienmodellen”*.

- **Bestuursakkoord:** Naast bovenstaande onderwerpen worden in het Regionaal Waterprogramma ook het te bereiken resultaat voor **Wateropvang en waterretentie** uit het bestuursakkoord uitgewerkt.

### 3 Context

Bij het opstellen van het Regionaal Waterprogramma beginnen we niet met een blanco bladzijde: in voorgaande Waterhuishoudingsplannen is al beleid geformuleerd voor verschillende watergerelateerde onderwerpen. Met dit waterbeleid hebben de Provinciale Staten van Fryslân reeds ingezet op een toekomst- en waterbestendig Fryslân. Daar kunnen we op voortborduren. Zo werken we al tien jaar aan de uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). En binnen het thema *Duurzaam peilbeheer* hebben we als provincie kaders gesteld voor het peilbeheer binnen de verschillende deelgebieden in Fryslân.

Verder is de Omgevingsvisie van de provincie Fryslân een belangrijke drager van het Regionaal waterprogramma. In deze visie is de ‘bouwsteen water’ integraal verwerkt. Het gaat daarbij om onderwerpen zoals klimaatadaptatie, drinkwater en waterkwaliteit. Deze onderwerpen worden in het Regionaal waterprogramma nader uitgewerkt.

#### Wettelijk kader waterbeleid bij provincies

Op basis van de Omgevingswet hebben de provincies in Nederland verschillende wettelijke taken met betrekking tot het waterbeleid. Zo hebben de provincies een kaderstellende en toezichhoudende rol richting de waterschappen, bijvoorbeeld ten aanzien van de normering van de regionale waterkeringen (boezemkaden) en wateroverlast. Ook zijn de provincies vergunningverlener voor de grote grondwateronttrekkingen (onder andere van de drinkwaterwinningen).

#### Sustainable Development Goals (SDG)

De Verenigde Naties hebben 17 Sustainable Development Goals (SDG) of Duurzame Ontwikkelingsdoelen opgesteld. Met deze zeventien doelen willen de deelnemende landen (waaronder Nederland) de wereld een betere plek maken in 2030. Vanuit onze Wateropgave is Doel 6: Schoon drinkwater en een goede kwaliteit van het (oppervlakte)water van toepassing.

#### Europees beleidskader

Binnen het waterdomein zijn verschillende Europese Richtlijnen relevant: de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Habitatrichtlijn (verdrogingsbestrijding Natura 2000-gebieden), de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) en de Grondwaterrichtlijn. In het Regionaal Waterprogramma wordt invulling gegeven aan deze richtlijnen. De KRW en Habitatrichtlijn hebben tevens een relatie met de Europese biodiversiteitsstrategie uit de Green Deal.

### Landelijk beleidskader

In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Hierin komen urgente opgaven aan bod die zowel lokaal, nationaal als wereldwijd spelen. De belangrijkste prioriteiten en opgaven zijn het maken van ruimte voor klimaatverandering en energietransitie, verduurzaming van de Nederlandse economie en behoud van haar groeipotentieel, sterker en leefbaarder maken van steden en regio's en toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.

Het Rijk stelt tevens een Nationaal Waterprogramma vast. Het nationaal waterprogramma is onder meer het instrument voor het behalen van de omgevingswaarden en andere doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het nationaal waterprogramma heeft met name betrekking op Rijkswater, de regionale waterprogramma's hebben betrekking op regionale wateren. Voor de implementatie en uitwerking van Europese richtlijnen is nadere afstemming tussen Rijk en regio's.

### Actoren op regionaal niveau

Wetterskip Fryslân voert het regionale waterbeheer uit, zoals onder andere het peilbeheer, het op orde houden van de primaire- en boezemwaterkeringen en de zorg voor schoon oppervlaktewater. Wetterskip Fryslân stelt daarvoor een Waterbeheerprogramma op. Het Regionaal Waterprogramma en het Waterbeheerprogramma worden op elkaar afgestemd.

Verder is Vitens verantwoordelijke voor de drinkwatervoorziening in onze provincie. Zowel het waterschap als Vitens zijn zelfstandig opererende organisaties.

Binnen het waterdomein werkt de provincie Fryslân ook samen met diverse andere actoren, zoals de gemeenten, Rijkswaterstaat, landbouworganisaties, natuurorganisaties en met de (water)recreatie. Via het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) werken we samen met Wetterskip Fryslân, de Friese gemeenten en drinkwaterbedrijf Vitens. In dat kader werken we aan onder meer aan ruimtelijke/klimaat adaptatie en waterbewustzijn.

Als input voor de Omgevingsvisie is de Bouwsteen Water opgesteld. Deze notitie is in consultatie met diverse actoren opgesteld en vormt tevens een bouwsteen voor het Regionaal Waterprogramma.

### Context met andere opgaven

Bij de uitvoering van ons waterbeleid willen we zoveel mogelijk "werk met werk" maken. Dat betekent dat we de integraliteit zoeken met andere opgaven in de betreffende gebieden, zoals biodiversiteit, stikstof, veenweide en recreatie.

### Bestuurlijke context

Ontwikkelingen in het verleden en de aanstaande vaststelling van de Omgevingswet vormen aanleiding voor de provincie Fryslân om te bepalen hoe de provincie de rollen als kadersteller, toezichthouder en samenwerkingspartner in het waterdossier wil invullen. De noodzaak om vanuit een meer integrale optiek te werken neemt door de komst van de Omgevingswet toe. De provincie Fryslân wil graag een goede 'kritische vriend' en preferente partner zijn voor een sterk en volwassen wetterskip. Vanuit een gezamenlijke belang willen we goede en kwalitatieve invulling geven aan de wateropgaven voor het gehele grondgebied van de provinsje Fryslân.

### Financieel kader

Vanuit structurele budgetten zijn onderstaande financiën beschikbaar:

Budget	Euro per jaar
Uitvoering waterbeleid (WHP4/RWP)	€ 530.000



Grondwaterheffing	€ 750.000
-------------------	-----------

Het budget vanuit de grondwaterheffing is echter niet vrijelijk te besteden. Een deel van de personeelskosten voor het team Water wordt hieruit betaald. Verder dienen uitgaven uit dit budget gerelateerd te zijn aan onderwerpen als grondwaterbeleid, grondwatermonitoring, grondwateronderzoek of drinkwaterwinningen..

Daarnaast zijn vanaf 2022 naar verwachting ook weer budgetten beschikbaar vanuit het Deltaprogramma Zoet water (Deltafonds) en vanuit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (POP). Tot slot zullen we ook sterk inzetten op het aantrekken van aanvullende Europese of Landelijke middelen voor het realiseren van onze doelen.

De kosten voor uitvoering van het Regionaal waterprogramma worden via het waterprogramma inzichtelijk gemaakt. Op dat moment wordt ook duidelijk of met de bestaande structurele middelen volstaan kan worden.

## 4 De provinciale benadering van het vraagstuk

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven is een deel van het vigerend beleid nog actueel en behoeft geen aanpassing. Aan de Provinciale Staten zal over de volgende specifieke onderwerpen een richting worden gevraagd:

Aan de Provinciale Staten worden onderstaande keuzes voorgelegd:

- **Normering Regionale waterkeringen:** In het Vierde Waterhuishoudingsplan heeft u vastgesteld dat de kaden langs de Friese Boezem minimaal een waterstand die gemiddeld eens in de 100 jaar voorkomt kunnen keren. Binnen deze normering is ruimte mogelijk voor risicogericht ontwerpen. In de praktijk wordt overal dezelfde minimale norm van 1:100 gehanteerd, zodat overal hetzelfde beschermingsniveau aanwezig is. Echter, de vraag is of dat wenselijk is. Hoge bescherming is kostbaar. Wellicht is er ruimte om te kijken waar de mogelijke schadelast betrekkelijk laag en acceptabel is. De vraag is of u wilt vasthouden aan een vaste minimale norm van 1:100 zodanig dat overal hetzelfde beschermingsniveau van toepassing is? Of geeft u ons de ruimte om een verdergaande differentiering in sterkte en hoogte van kaden te onderzoeken op basis van risico en schade, zodanig dat rekening wordt gehouden met klimaatverandering en de kosten voor het waterbeheer?.
- **Normering Wateroverlast:** Dit onderwerp heeft een nauwe relatie met **klimaatadaptatie**. Schade door wateroverlast als gevolg van extreme neerslag willen we zoveel mogelijk voorkomen. Het volledig voorkomen van wateroverlast vergt echter grote investeringen in het boezemsysteem en de deelsystemen (polders). Daarom accepteren we een beperkte mate van wateroverlast, zoals aangegeven in onderstaande tabel. Deze normen voor wateroverlast zijn door u vastgesteld in respectievelijk het Derde en Vierde Waterhuishoudingsplan. Naast de norm is er een maaiveld criterium; dat geeft aan welk deel van het gebied, de laagste delen zoals de slootkant, niet aan de norm hoeft te voldoen.

Grondgebruik wateroverlast (1 / x jaar)	Frequentie van voorkomen	Maaiveld- criterium
grasland	1/10	5%
maïs	1/25	5%
overige landbouw (inclusief hoogwaardige akkerbouw)	1/50	1%
bebouwd gebied	1/100	0%
natuur	n.v.t.	n.v.t.

De vraag is of we de normen uit het huidige Waterhuishoudingsplan één op één willen overzetten naar het Regionaal waterprogramma of geeft u ons de ruimte om in het kader van klimaatadaptatie acceptatie van wateroverlast nader uit te werken, zodanig dat rekening wordt gehouden met klimaatverandering en de kosten voor het waterbeheer beperkt blijven?

Aandachtspunt daarbij is dat de normering voor maïs in Fryslân strenger is dan in de rest van Nederland. In de praktijk blijkt echter dat bij overwegend graslandgebruik een perceel maïs te weinig onderscheidend is om uit te gaan van een strengere normering. Daarom pleiten we bij het verbouwen van maïs voor het toepassen van algemene normen voor grasland. Ook de werknormen voor akkerbouw (1/50) zijn in Fryslân zwaarder dan de landelijke werknormen (1/25).

Voorts willen we in het regionaal waterprogramma onder andere ingaan op onderstaande onderwerpen:

- **Klimaatadaptatie:** Hoe willen we binnen de klimaatopgave invulling geven aan adaptatie en acceptatie zodanig dat onze provincie klimaatbestendig wordt? En hoe geven we vorm aan water-robust bouwen zodanig dat het risico op overstroming van stedelijk gebied minimaal wordt? Dit betekent dat, uit oogpunt van waterveiligheid, in de toekomst bij nieuwbouw hoger dan het peil van de Friese Boezem wordt gebouwd. Wat wilt u ons op deze aspecten meegeven?
- **Boezemstudie:** Hoe willen we in de toekomst omgaan met de Friese Boezem zodanig dat het boezemsysteem voorbereid is op de klimaatverandering? Door verandering van het klimaat stijgt de zeespiegel waardoor op langere termijn het boezemwater niet meer onder vrij verval via de sluizen op de Waddenzee kan worden gespuid. Willen we meegroeien met de zeespiegelstijging en meer waterberging realiseren? Gaan we grote gemalen bouwen? En wat betekent dat voor de verschillende belangen die zijn gekoppeld aan de Friese boezem, zoals scheepvaart en natuur? Deze vragen willen we beantwoorden in het Regionaal Waterprogramma. Wat wilt u ons hierop meegeven?
- **Verdrogingsbestrijding:** Houden we de komende jaren de focus op het bestrijden van de verdroging van vooral de verschillende Natura 2000 gebieden in onze provincie zodanig dat we voldoen aan onze wettelijke verplichting? Of pakken we alle verdroogde (TOP-lijst) gebieden binnen het Natuur Netwerk Nederland (NNN) aan zodanig dat over een grotere oppervlakte de verdroging van natuurgebieden wordt bestreden?
- **Droogte** (o.a. Deltaprogramma zoet water): In perioden van weinig neerslag (voorjaar/zomer) zijn we afhankelijk van waterinlaat vanuit het IJsselmeer. Hoe gaan we om met de beschikbaarheid van zoet water in normale en in droge situaties zodanig dat de verschillende functies zo goed mogelijk worden bediend? Uitgangspunt hierbij is de

zogenaamde Verdringingsreeks die op regionaal niveau kan worden aangepast. Wat wilt u ons op deze aspecten meegeven?

- **Sustainable Development Goals (SDG)**

Schoon drinkwater en een goede kwaliteit van het (oppervlakte)water is een Sustainable Development Goal (SDG) of Duurzame Ontwikkelingsdoel van de Verenigde Naties. Het behouden van onze zoete grondwatervoorraad voor schoon en voldoende drinkwater is daarbij een belangrijke uitdaging. De kwaliteit van het grondwater in Fryslân is in het algemeen nog goed. Tegelijkertijd zien we steeds meer sporen van menselijke activiteiten in de samenstelling van het grondwater, zoals residuen van gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten. Ook de verzilting vormt een bedreiging voor de zoete watervoorraad in de ondergrond. Middels ons grondwaterbeschermingsbeleid werken we aan een goede bescherming van onze drinkwaterwinningen. Op dit moment vindt een herijking van dit grondwaterbeschermingsbeleid plaats. Daarbij wordt onder ander onderzocht of de huidige bescherming voldoende is? De vraag aan u is op welke wijze u betrokken wilt worden bij de herijking van ons grondwaterbeschermingsbeleid?

- **Uitwerking te behalen resultaat wateropvang en waterretentie uit het bestuursakkoord**

Voorgesteld wordt om het te bereiken resultaat voor **wateropvang en waterretentie** in te vullen volgens de trits Vasthouden, Bergen en Afvoeren (VBA) van de Adviescommissie Waterbeheer 21<sup>e</sup> eeuw. Deze onderwerp uit het bestuursakkoord heeft ook een duidelijke relatie met het onderwerp “Klimaatadaptatie”. Voorgesteld wordt om het realiseren van waterberging en het uitvoeren van waterconservingsmaatregelen zoveel mogelijk te koppelen met andere opgaven (integrale benadering). We kunnen water opvangen door meer water vast te houden, bijvoorbeeld door sloten te verondiepen, stuwtjes te plaatsen of door peilen te verhogen. De vraag is wat uw ambitie is met betrekking tot het vasthouden van water? Wilt u inzetten op meer waterconserving zodanig dat droogteschade in de landbouw en verdroging van de natuur zoveel als mogelijk is wordt beperkt? En wilt u meer waterretentie realiseren, zodanig dat het risico op wateroverlast kleiner wordt?

## 5 Proces

Conform de uitgangspunten van de Omgevingsvisie van de provincie Fryslân willen we het Regionaal Waterprogramma in samenspraak met andere actoren opstellen. Belangrijke partner daarbij is het waterschap. Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân werken gezamenlijk aan de totstandkoming van respectievelijk het Waterbeheerprogramma en het Regionaal Waterprogramma. Ook wordt hiermee invulling gegeven aan één van de leidende principes in de Omgevingswet: één overheid. Deze verdergaande samenwerking vraagt om goede afspraken over rol en taakopvatting tussen de provincie en waterschap.

Naast het waterschap werken we ook samen met andere stakeholders, zoals gemeenten, Rijkswaterstaat, drinkwaterbedrijf Vitens, landbouworganisaties, natuurbeheerders en de recreatiesector.

Het besluitvormingsproces voor totstandkoming en uitwerking van het waterprogramma bestaat globaal uit drie fasen:

1. Startnotitie
2. Ontwerp Regionaal Waterprogramma opstellen
3. Inspraak en definitieve vaststelling Regionaal Waterprogramma

Provinciale Staten hebben in het planproces de volgende belangrijke rollen:

- Het vaststellen van de startnotitie (oktober 2020);
- Het vaststellen van het ontwerp waterprogramma (medio 2021);
- Het vaststellen van het waterprogramma eind 2021.

**Startnotitie**

De behandeling van de startnotitie is als volgt:

- september 2020 beeldvorming startnotitie (uitgangspunten en proces);
- oktober 2020 besluitvorming startnotitie (uitgangspunten en proces) door Provinciale Staten.